Сшиток 3. 1. грудня 1921
Ціна 15ц. 10 за $1.25
ДО НАБУТЯ У ВСІХ КНИГАРНЯХ

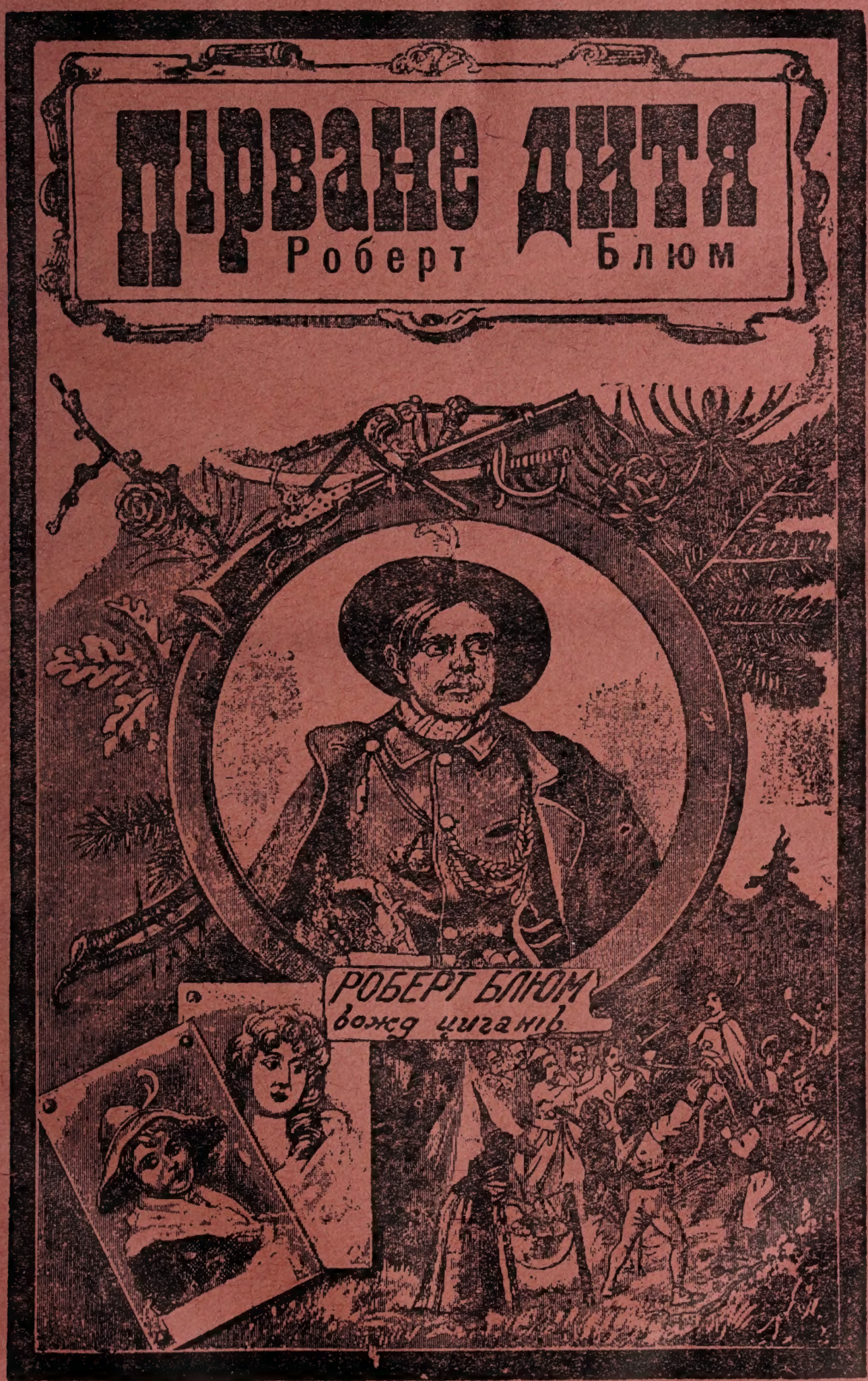

Через отворену половину вікна якийсь чоловік дістав ся до кімнати.

РОЗДІЛ IX.

ДОЧКА КНЯЗЯ.

Князь Нелїдов ходив несупокійно по своїй кімнатї. Мимо пятьдесять вісїм лїт тримав ся ще дуже добре, хоч на його лици знатні були слїди бурливого житя.

Князь Нелїдов не хотїв ще старіти ся. Слїдно було, що він все старав ся надавати собі вигляд молодого, а умів також використати найприємнїйші сторони житя.

Ради правди треба однак додати, що не все те йому вдавало ся. Були такі хвилї, що чув ся дуже пригнобленим, а було се особливо тодї, коли перед ним ставала минувшість розмальовуючи перед його очима неодин сумний образ. Виринало тодї з туманів неодно кровю отїкаюче серце дївоче — але найчастїйше ставало перед ним блїде лице, на якому красувалось двоє незглубимих очий, що з докором глядїли на нього. — Тереса — шепотять тодї його уста.

Така сама хвиля спогадів найшла на нього й тепер. Може то жаль в ньому пробудив ся? Може нараз порушило ся обтяжене сумлїнє?

З задуми збудили його якісь скорі кроки в сїнях, а опісля стук до дверий. Князь задрожав. Двері отворили ся і до кімнати увійшов Никола, камердинер князя, і повідомив, що якась дама домагаєть ся конче з ним побачити.

Князь неохочо потряс головою.

— Відправити — сказав — не маю часу. Не хочу бачити тепер нїкого.

Никола хотїв вже відійти, коли князь спинив його, додаючи:

— Остаточно — нехай увійде.

Випрямив ся, поглянув в зеркало й поправив волосє. Був вже тим самим, що звичайно — сїв в крісло, розвернувши ся недбало.

По хвилї увійшла в кімнату висока женщина, прибрана

в чорне шмате. Пристанула з пошаною при дверах і споглянула повними виразу очима на князя, котрий звільна підняв ся з крісла.

— Даруйте, вельможний князю, що смію вас непокоїти — почала — але до сього мене заставила воля умираючої — приношу вам послїдне поздоровлене Тереси Спінелї!

Оклик здивованя і перестраху заразом вирвав ся з грудий князя.

— Мій Боже — Тереса, — що стало ся з ньою — померла? — послїдне слово вимовив з виразом дїйсного жалю.

— Так, милостивий князю — тому тиждень як ми її похоронили.

Зворушений тим князь, спустив очи. Може сумлїнє порушилось в ньому, може думав про те, що своєю легкодушністю затроїв цїле житє нещасній женщинї і спричинив великі терпіня?...

Видно що так було, бо тяжко цїлою грудю зітхнув.

— Бідна Тереса — тихо промовив — так скоро мусїла покинути сей світ? — Адже-ж не була ще старою? — Чи дуже терпіла? — додав опісля.

Запитана глянула на нього очима повними болю.

— Страшенно! Кілька послїдних лїт була немов прикована до ліжка.

— Мій Боже — а я нїчого не знав про те — промовив з жалем — бувби поміг бодай троха в її прикрім положеню!

— Нї, добрий князю — Тереса Спінелї не знала недостатків, бо я о се старала ся, щоб їй нїчого не бракувало. Лиш якийсь смуток пригнїтав її серце, а крім сего ще обава о дочку...

Князь задрожав.

— Мій Боже — її дочка — так, так, адже-ж се зрозуміле! — додав.

— Тереса Спінелї мала дві дочки. Старша віддала ся за циркового штукмайстра, поїхала в світ і від тодї зникла зовсїм. Молодша остала при матері, аж до послїдної хвилини і виступаючи в цирку, зарабляла на житє обоїх.

Князь зітхнув болїсно і на хвилю закрив очи рукою. Його дитина, його дочка — в цирку! А він анї не журив ся ньою... але Тереса навіть не принялаби була від нього нїякої помочі — що до сього вона була завсїгди неумолима.

Звільна підняв сльозами залиті очи.

— А де є тепер молодша дочка Тереси? — запитав тихим голосом.

— Стоїть перед тобою, добродію! — Моя мамочка, умираючи, відкрила мені тайну мойого походженя — і післала мене сюди, вельможний князю.

Князь з радісним окликом і отвертими раменами підбіг до ньої.

— Моя дитино — Тереса передає мені тебе своєю послідною волею — о, дорога моя дитино, витаю тебе цілим серцем!

Бідна дитино, в так молодім віку ти мусіла вже стільки терпінь зазнати! — сказав, тронутий до живого, притягаючи її до себе. — Але від тепер все змінить ся — тобі нагороджу сей тяжкий гріх, який я поповнив супроти твоєї матері. Моє дороге дитя — моя донечко!

Дівчина оперла свою голову на його рамени і гірко заплакала — плачучи розповіла, що її мати приказала зробити в послідній вже хвилї перед смертю, а кожде її слово робило глубоке вражінє на князеви.

— Яке твоє імя, моя доню? — спитав.

— Єлена, мій батечку!

Князь кивнув головою; не пригадав собі, яке імя згадувала Тереса, коли в послїдне бачили ся.

Поцїлував дївчину в чоло, потім підняв до гори її головку і довго глядів на її гарне личко.

— Ти, Єленко, не подібна до матері, вона була делїкатна і мала ясний волос! Так немов бачу її перед собою в повнім розцвіті краси. Кохав я її дуже, щиро і колиб я не був звязаний чим другим, колиб що друге було не стало мені в дорозї, була би напевно княгинею Нелїдов.

Бачив я много прекрасних женщин, — але нї одна з них не могла так розпалити мойого серця, як Тереса — так чистою та чесною, як твоя мати, не знайшов нї одної.

Чи тяжко було тобі, Єленко прийти до мене? В глубинї серця ти мусїла відчувати жаль до того чоловіка, що був причиною стільки сліз твоєї матері?

Єлена підняла звільна свій погляд на нього, — взяло то много її з'усиль, щоб спинити іронїчний сміх, що тиснув ся прямо на її уста.

— А вже-ж, мій отче, не прийшло менї се легко — я-ж тобі цїлком чужа...

— Бідне дитя, тепер вже буде инакше! — сказав князь голосом повним батьківської любови. — Світ здивує ся, коли перед ним покажу свою донечку — красуню — ах, якже чую ся щасливим, що не буду вже опущеним на старість!

Єлена легенько увільнила ся з його обнять.

— Зі зворушеня я забула показати медаліон, котрий мені дала мамочка для запевненя тебе, татуню. Ось він і є, а тут є — лист, в якому дорога мамочка відкрила мені тайну мойого походженя. При писаню його мусіла видно богато плакати, бо декотрі букви є цілком замазані!

Князь, глубоко тронутий, поглянув на медаліон, потім мовчки віддав його і почав читати письмо помершої. Перед його уявою виступили спомини сих минулих, щасливих часів, коли то ще пожадливими устами пив роскіш з повної чари.

Бачив, що декотрі слова були немов сльозами заляні — не здогадав ся, що Єлена сама се з розмислом зробила, щоб вчинити нечитким імя Ільони, яке то мати часто в листі уживала.

Князь знова пригорнув її до своїх грудий.

— Моя дорога Єлено — тепер мусиш пізнати новий твій дім. Дивує мене однак, що ти, будучи вихована в таких невідрадних обставинах, посідаєш стілько рішучости і відваги.

Дівчина усміхнула ся значучо а потім сказала скоро, спускаючи встидливо очи до землї:

— Моя мамочка була для мене знаменитим приміром, буду ся старати, щоб, о скілько се можливе буде, йти її слідами.

— Знаменито, добра з тебе дівчина — кликнув князь з захватом. — Скоро потрафиш приноровити ся до нових відносин. Розумієсь, тут нїхто не повинен знати, що ти була в цирку — серед нашого окруженя не радо би на се дивили ся, хоч я особисто тим більше цїню тебе, бо сим ти удержувала матїр при житю!

Мусимо ще подумати над тим, яку би то знайти причину на оправдане твоєї так довгої неприсутности. Може скажемо, що ти є дочкою з мойого першого подружа, і дотепер ти перебувала заграницею у рідні на вихованю.

— Добре батьку — буду старати ся, щоб не стати то-

бі причиною яких неприємностий — була покірна відповідь дівчини.

Князь задзвонив, а коли увійшов Никола, удав дуже врадуваного.

— Николо, скажи сейчас приготовити покої на лївому крилї, а опісля постарай ся о добрий обід. Якраз стрінула мене несподіванка — моя дочка вернула з заграниці до свойого батька!

Никола був добре вишколеним льокаєм і нїщо не могло нарушити його льокайської поваги — сим разом однак створив уста з великого зачудованя.

Ся молода женщина в чорному убраню, що так несподївано прибула на замок — малаб бути дочкою князя?

Дотепер нїхто про се не чув, щоб князь мав дочку — аджеж його супружество з княгинею було бездїтне.

Коли він стояв безпорушно, занятий своїми думками, князь глянув на нього гнївним поглядом, що сейчас привернуло йому свідомість.

Поклонив ся низенько перед молодою дамою, що тепер дїйсно мала поставу княжни і вистогнав кілька незрозумілих слів.

Потім скоро вийшов, але на коритари пристанув нагло. Де він міг бачити сю дївчину? Чи вона справдї була дочкою князя? Недовіряючи ,покивав головою, а опісля побіг до кімнат, де перебувала прислуга, щоб зі всїма подїлити ся дивною новиною.

Єлена запримітила здивоване льокая, тому її очи блиснули гнївом. Пождїть — подумала — покажу я вам, що вміло грати-му свою княжу ролю.

Князь взяв її за руку і повів по всїх покоях, показуючи прекрасне богате урядженє. Коли він думав, що її здивує се богацтво і що буде уносити ся з захвату, то дуже помилив ся.

Хотяй Єлена подивляла богате уладженє, то заховувала ся вельми холодно, з резервою високо уроджених дам. Зауваживши се, князь не міг поняти звідки у ньої взяла ся така певність себе.

При обідї, до якого засїли у двійку, князь розмавляв живо, був дуже веселий, так що аж Никола запримітив, що його пан чуєть ся дуже щасливим з присутности своєї дочки.

Дїйсно, навіть мимо пильної уваги, князь не міг від-

крити у ньої ніякої незграбности. Їла супокійно, а супроти служби поводила ся такими великопанськими манерами, що князь не міг тим налюбуватись.

По скінченю обіду, Никола повідомив, що вже упорядковано кімнати для княжни, куди її князь особисто повів.

Єлена, мов у сні, поступала при боці князя через покої палати. Богацтво, яке тут було, її прямо очаровувало.

Завівши її до призначених кімнат, князь поцілував її в чоло, попросив її спочити через кілька годин і вийшов.

Остаточно була вже сама. Мов у сні розглядала ся кругом, ледво могла поняти — що те все є правдою. Легко, майже з боязню, повела рукою по шовками критих меблях і мимоволї появила ся на її устах іронічна насмішка — вона-ж бо до сьої пори тільки в бідних хатинках мешкала, тепер — мов дійсна княжна знайшлась в пишних палатах. — І не був то сон!... Невимовно радіючи зірвала ся і почала живо ходити по кімнаті.

На її лици малював ся дикий, непогамований тріюмф — остаточно осягнула свою ціль — не була вже бідною цирківкою, але дочкою князя, перед котрою всї склонюють покірно голови.

Ха, ха, ха — розсміяла ся глумливо — але ні, ні, тут ніхто не повинен її чути, щоб вона так сміяла ся, свою княжу ролю вона повинна добре відограти.

Старий, мягкого серця дурак, буде скоро танцювати так, як вона грати-ме, — незадовго вона тут стане панею!

Серед сього радісного унесеня, з хмар забутя, виринуло на хвильку бліде, прекрасне личко.... Проч, проч з ньою — аджеж вона не жиє!

Глумлива усмішка уступила.

Дурна — чому-ж не хотїла ти шанувати свойого щастя! А може то моє призначенє, щоб я, місто дотеперішнїх простих уборів, носила шовки та пурпуру?

Але все одно — я осягнула те, чого хотїла. А коли менї те удало ся, попробую дальше свойого щастя. Коли найбільші перешкоди усунено, коли Ільона не жиє, то і його серце не остане холодним, байдужим на мою красу і богацтво, яке зможу йому тепер дати. Цїлу свою силу віддам, щоб собі здобути сього чоловіка, котрого я покохала такою пристрастю, до якої себе ніколи не уважала спосібною... Мусиш бути моїм — виключно моїм — без тебе житє менї би обридло!....

РОЗДІЛ X.

СМЕРТЕЛЬНІ МУКИ.

Чотири дні минуло від похорону ґрафині. Ніч була темна-темнісенька.

Скрізь на замку було також темно, ні один промінчик з вікна не продер темряву ночі — а однак не всі спали. Один чоловік чував.

Чорні, розпалені очи гляділи безпорушно в одинокий високо в горі зроблений отвір, немов вижидаючи перших ознак дня, що мав йому принести поміч.

В замковій вежі лежав Роберт Блюм і стара Урака.

Від тої страшної для обоїх хвилї ніхто ними не журив ся — минула ніч а також і день — але ніхто до них не заглянув.

Перші години перебули в німій розпуці — але потім опанував Роберта страшний гнів. Як шалений кидав ся по темній келії — з цілої сили торгав ся, щоб розірвати посторонки, якими мав звязані на плечах руки — не міг однак сього зробити, був безсильним — цілком відданим в руки смертельного свойого ворога.

На сьому стратив кілька годин — потім прийшло умучене і з глухим стогоном знова повалив ся на підлогу. Побіч нього лежала Урака. Стара циганка дотепер ніякого голосу з себе не видала, тільки все гляділа перед себе задеревілим поглядом.

Але що се мало ще значити в порівнаню з муками, які мали їм принести слідуючі дні.

Другої ночи з того остовпіня пробудили Роберта тихі стогнаня.

— Що тобі, Урака? — спитав.

— Спрага, — страшна спрага і голод! — вистогнала стара женщина. — Голова горить, здаєть ся, що кождої хвилї може пукнути — в горлї так сухо — ох, Боже — води — хоч одну краплю води!

І Роберта також ще в днину палила страшна спрага, але він не нарікав. Старав ся потішити стару — помочі ніякої не міг її дати — цілий час не дістали ніякої поживи. Прийшов третий день. Урака вже не могла піднести ся. Коли Роберт пробудив ся з короткого і страшного сну, почув, що шнури на руках троха попустили, отже-ж старав ся увільнити з них свої руки.

Минали години — великі краплї поту виступили йому на чоло. В тім кликнув з великої радости — по довгих зусилях удало ся йому звільнити ліву руку. Ще кілька хвиль бориканя і шнурок лежав вже на землї, а потім також і той яким була звязана Урака.

Однак циганка остала байдужою до всего, що її окружало. Ледво Роберт Блюм підняв її, вона знова впала на землю, тихо постогнуючи. Звільна і його почали сили опускати. З полудня, коли ходив по вязниці, ноги почали під ним погинати ся і він став заточувати ся — в очах зробило ся йому темно і з глухим окликом впав також побіч старої.

З початку він думав, що призабули за них — а тепер набрав вже переконаня, що те зробили з розмислом. Третьої ночі він не був вже в силї ока замкнути. Шалений біль свирлив в голові, кров дико кружила в його жилах, в горлї висохло — терпів страшні муки. Тепер вже знав, що їх чекає, знав що з волї ґрафа мають загинути — мають загинути з голоду. І прийшов час, що й він цїлий віддав ся розпуці.

Лежав мовчки, задеревілий, побіч Ураки і одного тільки хотів, одно мав бажанє — щоби сї муки скінчили ся чим скорше.

Минув четвертий день — прийшов вечер. Не знав чи стара циганка ще жиє — лежала безпорушно, від двох днів не пустивши нї пари з уст.

Поволи запала ніч. Роберт зірвав ся.

Чи се вогонь божевіля загорів в його очах? Чи проразливий сміх, що гомоном наповнив вязницю, міг добути ся з грудий чоловіка?

— Померти нужденно з голоду! — Згинути мов пес! — крикнув страшним голосом.

І на се позваляє Бог — котрого величають милосерним?

До сто чортів — не хочу ще вмирати! Хочу жити —

жити, щоб тому шайтанови заплатити за ті всї муки, що він нам приготовив!

Коли живеш там на горі, коли Ти справдї є так сильним, як кажуть, о, Боже — покажи свою силу. Втвори сї мури і зроби нам дорогу до свободи, до житя — поможи нам...

Заточив ся аж під стїну і цїлим тїлом опер ся, щоб не впасти — бо знова опанувало його безсилє.

Якось до його ух доходить дивний шум. Блюм мимоволї витягає праву руку — все знова втихає. Чи може слух його милить? Чи не маячить? Дотикаєть ся ще раз правою рукою місця, де передом держав і чує той самий шум.

І мимоволї натискає сильнїйше, а шум стає щораз голоснїйшим! Глухий звук — потім шум — і скрегіт.

— Урака! Урака! — крикнув — Урака!...

Але стара циганка не чула! Очи його блистять мов розжарене вуглє, груди підносять ся скоро — майже несвідомо ставить ногу на перший ступінь, що веде в долину.

Не знав, як зійшов — вже ось є на долинї — а тут непроникнима темрява — чорна ніч.

Але дальше — дальше — де-ж він є — куди він поступає?

Напотемки йде дальше. Серце бєть ся приспішеним стукотом.

Що се є? Чи помилив ся? Тихий стогін почув він з келїї, яку що лиш опустив. Глухий шелест гейби хто сунув ся по пісковій підлозї стелї...

Стара Урака рушила ся — отвирає змучені очи.

Довкола ньої глуха тишина. Певно її приснило ся що.

Роздумує. Нараз зриваєть ся, підносить до недавна ще безсиле тїло — з її очий блискає дивне проміне.

Звідки взялось у ньої стільки сили? Віддих її приспішуєть ся. Правою рукою опираєть ся об землю, лївою шукає кругом себе, нїчого однак не знайшла.

Роберт, Роберт! — кличе шепотом.

Нема нїякої відповіди. На колїнах посунула ся дальше — може деинде положив ся?

— Гой-го — Гой-го-го-го —

Що се за гуканя доходять до ньої — чи би то голоси якоїсь нічної птиці?

— Роберт — вставай! Роберт пробуди ся!

Її голос розлягає ся скрізь по тюрмі, але Роберт не чує

її. Непроникнима темнота огортає його там, в долині — його очи широко отворені — але коби хоч маленький промінчик де звідки пробрав ся, щоб міг пізнати, де він находить ся, куди йде!

Кров кружить в ньому з шаленою скорістю, мовби хотіла видобути ся на-зверх, зпід людської скіри — мовби хотіла розсадити голову. Він не звертає на се уваги — навіть не відчуває того.

— Вперед — дальше. Куди провадить та дорога?

— Роберт! Роберт!

Голос Ураки, найбільшою трівогою витиснений з грудий, звенить проразливо, але він одну лиш думку має:

— Дальше — дальше!

Нагло вдарив головою в стіну і впав на землю. Боже, що се є? Рука його діткнула людського тіла. — З перестраху подав ся взад.

Звільна тіло порушило ся — і в темноті перед ним підносить ся якесь людське єство.

Блюм уступає перед тим страховищем — його огортає невисказана трівога.

Хоче кинути ся на то страховище — хоче знати, що се є.

— Роберт — Роберт, де ти?! — чує голос з гори.

В одній хвилї відвернув ся і поспішно вертає на гору. гору.

— Роберт — де ти? — чує ще раз благаючий голос. Ледво держить ся на ногах — заточуєть ся — чує, що нараз хватають його якісь рамена і тремтяча на цілому тілї якась людина тулить ся до його грудий.

— Роберт, Роберт, — ах, таки знайшла я тебе!

РОЗДІЛ XI.

ДОЧКА ВУЛИЧНОЇ СПІВАЧКИ.

Тиха, погідна, місячна ніч.

На бальконї, основанім виноградною зеленю, сидить задумана Аста, задивившись в засіяне мілїонами зірок небо.

Усміх зарозумілости осів на її устах — мріє вона про

будучність рожеву, повну богацтв і вигоди! Ціль її горячих бажань недалека, дочка вуличної співачки з Праги, котрою всі погорджували, — коли мати померла серед великої нужди, а вона опинила ся в захоронці для опущених дітий — стане незадовго ґрафинею Солмсберґ і ніхто з тих, що опісля будуть згинали ся перед богатою та поважною ґрафинею, не буде знав, ані навіть не здогадає ся яка була її минувшість.

З її уст прориваєть ся прикрий сміх — пригадує собі ті часи, коли з тарілчиком в руці ходила збирати дрібну монету, коли її мати скінчила співати яку пісню, а опісля дякувала на всі сторони за оплески.

Дрощ пройшов по цілім тілї — що-ж то були за часи! Чи дбав хто тоді про те, що нищила ся душа бідної дитини, коли мусіла слухати брудних жартів неприличних мущин і глядіти, як її мати мусіла нераз понижувати себе в присутности своєї власної дитини.

Встала з поспіхом і потерла рукою по чолї. Її мати мусіла бути колись дуже гарною — навіть опісля, коли проступок вже вирив своє пятно на її обличу, много мущин ще подивляло її! Певно, що й вона колись мусіла носити шовкові убори, ще як була молодою, та нім ще розпила ся і не упала зовсім.

Знова дрощ пройшов по її тілї; пригадала собі ту хвилю, коли вперше побачила свою маму п'яну-п'янісеньку до того степеня, що її стала бити немилосерно і аж остаточно чужі люди вирвали її з рук матері.

Пізнійше се часто повтаряло ся; не все шукала оборони в чужих, нераз то повалила п'яну на землю і так оставляла її через кілька годин.

По смерти матері було троха ліпше в захоронці, однак прикрі вражіня остали на все в душі дитини і вже від самої молодости зневолювали її глядіти на світ иншими очима.

Коли виросла, пішла без опіки у вир житя — а незвичайна її краса стала проклоном для ньої. Упала скоро — дуже скоро — але завсігди при тому мала одну ціль на думці — гроші, — великі гроші хотіла зібрати, щоб стати богатою. Примір матері, її траґічний конець, за сильно вгриз ся в її душу і остав для ньої як пересторога — вона хотіла зажити своєї молодости, а опісля у вигодах і добрім житю дождати своєї старости.

Найперше була любкою одного князя. Коштувала його байонську суму гроша, а коли прийшла руїна його майна і ніщо йому не остало, оставила його одинцем в нещастю,

Засміяла ся, пригадавши все — з сьої причини ніколи не мала докорів сумліня — хиба не знищено й її душі — чи хто може спитав, що вийде з сього?

Раз в житю кохала, але се давно було. Жила з ним якийсь час щасливо, бо з власної волї пішла за нього; був бідним, ще біднїйшим чим вона сама. Тодї пробудив ся в нїй красший інстинкт, була йому вірною, посвятила все — аж остаточно сьому щастю одного дня прийшов конець, коли його арештовано з причини якогось обману і присуджено на довгу вязницю.

Остала тепер сама, а недостаток пхнув її знова на дорогу гріху, бо працювати на житє не уміла і зрештою не чула до сього найменшої охоти.

Підчас подорожі на полудне пізнала ґрафа Солмсберґа. Для нього він був таксамо байдужим, як всї другі, але що був богатим, пристрасним, та поробив многі приреченя — се її до нього потягнуло.

Усміхнула ся хитро — вскорі вже стане ґрафинею! Імя і богацтво хотїла здобути через нього — бо як довго буде молодою і красною — він буде її невільником.

Нагло жахнула ся — о, Боже, — що се є? Чи то привид розбурханої фантазії — то лице, що мов тїнь, там на долинї, висунуло ся з поміж зелені і пригадало давно минулі часи?

Нї, нї — так тихо всюди, нїщо не порухнуло ся в городї, — се так її лиш здало ся.

Проймаючий дрощ перейшов аж до костий.

Ще раз поглянула в глубину огороду, потім скоро увійшла до кімнати і замкнула двері, що провадили з балькона.

Покоївка принесла лямпу. Аста ще дещо припоручила зробити, а опісля нетерпеливим рухом приказала відійти.

Почала нервово ходити по кімнатї, гейби її мучив якийсь внутрішний несупокій, а потому найшли її якісь глупі думки. Мушу знова мати те все — подумала — воно мене розірве. Ах, коби вже раз я стала ґрафинею Солмсберґ, тодї пічне ся для мене нове житє.

В тім стало ся щось несподїване. Проразливий крик —

Боже, що се? — вирвав ся з її уст.

З бряскотом посипала ся на землю розбита шиба з вікна. — Цілком задеревіла з трівоги. — Бачила: як зробленим отвором всунула ся чорна рука, а намацавши засувку у вікні, відсунула її, а тоді через отворену половину вікна якийсь чоловік дістав ся до кімнати.

Хотіла кричати, кликати о поміч — не могла однак голосу з себе добути. Дрожачи на цілому тілі упала на крісло і на хвилю закрила очи руками.

Коли глянула — стояв перед ньою.

Крикнула з перестраху. Погляд свій впялила в його обгоріле лице — побачила його погірдливий усміх — кров прямо застигла в жилах — ох, Боже — чиж би се було можливе — чи її очи не помиляють ся — він...

— Лесю — ти?...

Він засміяв ся глумливо і все слідив її пронизуючим поглядом.

В тім почула на коритари скоро наближаючі ся кроки.

Перестрашена і дрожачи мов в пропасниці підбігла до дверий і скоро замкнула їх на ключ.

Лесю — ради Бога — будь тепер тихо — притишеним голосом просила. Ніхто не повинен знати про те, що ти тут!

Незнакомий нічого не відповів, на його лици глумлива насмішка наче закамяніла.

Дав ся чути стук в двері.

— Що вам панночко? Я зачула ваш страшний крик — чи панночці що стало ся? — дав ся чути голос покоївки.

— Ні, ні, Емо — можеш іти спати, не потребую вже тебе. Нічого не стало ся — якась птиця так сильно вдарила в вікно, що я аж крикнула зі страху. — Іди спати, добраніч тобі.

Вона віддалила ся. Аста глубоко відітхнула. Звільна звернула ся до чоловіка, що стояв на боці з заложеними руками і дальше з глумом глядів за її рухами.

— Богу дякувати — вже пішла — сказала наближаючи ся до нього. Лесю — додала з докором — як же ти міг відважити ся так мене перепудити?

Він засміяв ся ще з більшим глумом.

— Ах, здаєть ся тобі, що нараз стала з тебе велика пані Асто. Розумієсь, треба було перше зголосити ся перед твоєю покоївкою!? — Ай, дивіть ся — що за красне

кубелечко — скажи — ти певно мусіла нагло де в спадку одержати, або може виграла на льотерію?

Румянець пурпурою розляв ся на її лици — але старала ся вдержати його погляд.

— Остав сей острий тон, Лесю — відказала. — Знаєш дуже добре, що не було у мене нікого, щоб міг се мені лишити! Коли ти мене оставив, я мусіла жити в нуждї, аж...

Затяла ся і не докінчила реченя.

— Доки не знайшла богатого любаса — хочеш певно сказати! — Засміяв ся злобно. — Не потребуєш менї про се говорити, бо я знав, що чи скорше, чи пізнїйше вернеш до давного житя.

— Лесю — кликнула порушена до живого — се не правда; булоб до сього не прийшло, колиб ти був не завинив, колиб ти остав зі мною.

— Отже-ж, се я знова офірним бараном! — засміяв ся остро. — Нї, остав сю комедію, чейже я не думаю потягати тебе до відвічальности, кождий бо робить так, як йому лїпше.

Аста страшно поблїдла. Стискаючи руки, впала на крісло і глядїла на нього безпорушно. Серце її било скоро, чула, що ще любить його. Не зводила з нього очий — здавав ся бути ще красшим, ще мужнїйшим чим передше.

Перевисшав всїх, котрі дотепер старали ся о її любощі. Сильна його постава, була умірковaного росту, гнучка і гожа. Смілий, енерґічний вираз лиця, чорний вусок, білі, мов сніг зуби а передовсїм темні, огнисті очи найбільше причиняли ся до того, що був він любимцем жіночого пола.

Мущина незначно усміхнув ся з вдоволеня, побачивши як вона уважно йому приглядаєть ся, потім наближив ся свобідно до ньої і рукою обняв за стан.

Вона мило усміхнула ся до нього і притулила ся щиро, аж дрощ самовдоволеня пройшов її тїлом.

— Аста — спитав він пристрасним голосом — чи ти забула про мене через той час, як я сидів у вязниці?

— Нї, нї, Лесику, як можеш ти щось подібного подумати про мене? — сказала і вогники заграли в її очах.

— А однак ти перестрашила ся, коли побачила мене?!

— Розуміеть ся — а чи ти не перестрашив би ся, колиб кого не бачив через кілька лїт, а він нагло з'явив ся перед тобою серед темної ночі, всунувши ся вікном до кімнати? — Ах, Лесику, як же часто я думала про тебе і

серед достатків тужила за тими часами, коли ми обоє, мимо убожества, жили щасливо і були вдоволені з того, що житє нам дало.

Коли се казала, не добачила насмішки на його устах, не зауважила також, як він пожадливим зором глядів кругом по богатім уряджену кімнати; її мрійливий погляд спочив на його сильній, а зграбній, руці, на якій був слід тяжкої праці.

— Як ти мене знайшов, Лесю? — спитала нагло.

Він засміяв ся.

— Мій Боже, чи-ж се так тяжко? Я не хотів зразу впасти до хати, бо я не знав в яких зносинах стоїш, тому я волів заждати до ночі.

— Правда — засміяв ся весело — я мав велику приємність бачити тебе через довший час, коли ти була задивила ся в небо. Чи хоч малу хвилинку подумала ти про мене?

— Так, Лесику, навіть з німою тугою! — сказала з розкішним поглядом. — Адже-ж ти знаєш, що лиш тебе одного я щиро любила?!

Ах, — зітхнула глибоко, і зірвала ся з пристрасним унесенем — як я ненавиджу се нужденне житє, сї кайдани невільництва, отяжілі від золота і других блискучок — не маєш понятя, як вони тиснуть — гризуть.

Яб хотїла їх скинути з себе, хотїла би втечи від них. Лесю — часами обридженє мене бере, а тодї хотїла би я втечи — до тебе!

Лесю, приходить менї саме на думку: Ходїм звідси — за море — там зачнемо нове житє! Ми обоє ще молодї, пробємо ся через світ, а тодї — знова буду твоєю жінкою, вільною, щасливою!

Була невисказано красною, прямо пориваючою в тій хвилинї, коли стояла перед ним з горячковими румянцями на лици, з унесенем в огнистих очах.

Він обняв її стан пожадливим оком, подивляв її розцвилу красу — потім засміяв ся коротко — майже з гнївом.

— Аста, чи ти здуріла? — Хочеш кинути се роскішне житє, — хочеш потонути в нуждї і клопотах — ха, ха, ха, справдї, я вважав тебе більш розсудною. В недостатках та голодї любов скоро пропадає, вір менї, і дякуй Богу, що зіслав тобі таке щастє!

Аста отямила ся і з великим здивованєм глядїла на нього добру хвилю. Рожеві лиця покрила смертельна блїдість а грудь її филювала від скорого диханя.

— Але-ж, Лесю — кликнула трівожно — чи я не є твоєю жінкою? Чи мій встид, моє поганьблене не спадає також на тебе? Чи тобі се цїлком байдуже, коли твоя жінка продаєть ся другому?

Видно, що йому стало також немило від її слїдчого погляду, бо спустив в долину очи.

— Але-ж, Асто, будь розсудною, чейже те все є в твоїм власнім інтересї, щоби не кидати сего роскішного житя. Ти-ж навикла жити в достатках, в других відносинах тобі буде тяжко жити!

На сї слова Аста булаб відповіла: що за те тодї лиш він би її приголубив щиро-щиренько до своєї груди! — але слова завмерли на устах.

— Аста, маю як найкрасші заміри супроти тебе, але не хочу, щоб ти, ради мене, терпіла недостаток. Послухай мене, маю знаменитий плян, щоб заробити богато гроший. А вже, коли буду міг забезпечити тобі гарне житє — тодї знова пічне ся наше давне, щасливе житє!

— Лесю — скажи, чи се правда? — кликнула дрожачим голосом.

— Розуміеть ся, нам се цїлком вдасть ся, мусимо дійти до богацтва, до великого богацтва!

— Не можеш менї сього сказати, які твої заміри? — спитала, примилюючи ся.

— Ще нї, моя люба — на разї се мусить остати моєю тайною, але опісля дізнаєш ся про все, а ще й попрошу тебе о поміч! Скажи менї — чи твій приятель богатий?

— Так, богатий. Чи-ж нїколи не доводилось тобі чути про ґрафа Солмсберґа?

Нї? Отже, має він бути дуже богатим. Недавно отсе померла його жінка, а він рішив оженити ся зі мною...

Його тихий оклик радости змішав її.

— Аста, чи се може бути — таке щастє тобі трафляєть ся? — радісно кликнув Олекса. — А ти можеш ще говорити про утечу, про виїзд за море, місто обома руками хватати щастє, що само лїзе тобі в руки?

Нї, Асто, тепер треба тобі, оскілько се можливе, як найбільше гроший зібрати! Розумієш, ти дальше меш грати комедію, вийдеш за свого ґрафа і будеш старати ся,

як можна найбільше, відложити для себе. Коли мої стараня поведуть ся, тоді втікнемо і оставимо твойого ґрафа одинцем. Чи-ж не гаразд, Асто, не добра се гадка?

Похилив ся, глянув допитливо в її захмарене личко. Віддихала коротко і скоро — хотіла видерти ся з під впливу, який на ню робили його незглубимі очи — але се було без ніякого успіху — він здобув над ньою свою давну силу.

Тихо зітхнула і руками стиснула розгорячковане чоло. Знова пробудила ся в ній стара, безгранична пристрасть — чула ся належною йому, як його жінка.

Все в ній тепер бурило ся проти цілої комедії — ґрафська корона, котрої перед годиною так бажала, стратила для ньої свою давню красу. Думала, що вже ніколи не стрінеть ся з Олесем — але тепер, коли побачила його перед собою в повній мужеській красі — серце її відразу полинуло до нього.

— Щож, моя люба, над чим задумала ся так поважно? — спитав притискаючи її до себе. — Чи-ж так тяжко тобі принести сю малу жертву для нашого щастя? Подумай — ще лиш може кілька місяців — а опісля понесем ся в світ далекий і жити мемо лише для нашого щастя!

— Лесику, ніколи ще дотепер не відчувала я такого обридженя та ненависти до ґрафа Солмсберґа, як в сій хвилині. На саму лиш згадку про се, що він має зближати ся до мене, цілувати мене, коли я тужу за тобою, за твоїм коханем, мене дрощ обридженя пробігає! Ах, Лесю, ти не знаєш, чого бажаєш від мене!

Лице його стало тверде мов камінь.

— А що було би колиб я був тепер не прийшов? — спитав холодно.

— Тоді, без ніякої внутрішньої борби, а прямо з радістю стала б я женою ґрафа, бо тоді не мала би я причини його опускати.

Він підняв ся з ворожим виразом лиця.

— Отже гаразд — не хочу тебе змушувати до нічого. — Коли не хочеш, то не конче мусиш ставати ґрафинею Солмсберґ. Тоді мені не остає ніщо иншого, як шукати щастя за океаном, бо до сього підпринятя потрібно мені передовсім гроший, а що тут їх знайти не можу, мушу їх там пошукати. Коли ти не хочеш мені стати до помочи, мушу самий пробивати ся крізь усякі трудности. Бувай

здорова ,не хочу тобі більше часу забирати...

То сказавши, звернув ся до дверий.

Аста кинула ся за ним з трівожним окликом і злапала його за рамя.

— Не відходи, Олесю — того — того яб не пережила — яб скорше всього вирекла ся — як тебе.

Скажи, що маю зробити? Попробую всього, щоб тобі лиш помочи в твойому підпринятю!

Олекса з тяжким трудом зміг закрити велику радість. Його твар випогодила ся, а притягнувши її до себе — сказав ніби то зворушеним голосом:

— Я знав, Асто, що ти мене так любиш, що не позволиш мені відійти. Колиб ти не схотіла допомогти, я-б мусів попасти прямо в розпуку, бо пізнав я щастє, а тепер мені треба його лиш злапати.

Асто, ще лиш короткий час, а побідимо і тоді вже належати-меш ні до кого другого, лиш до мене.

Покрив її лице горячими поцілуями, під якими вона ціла аж задрожала.

— Правда, моя кохана, ти мені поможеш піднести ся? Ах, колиб я мав хоч лиш десять тисячів золотих на початок, бувби я вратованим!

— Десять тисячів золотих, о, Боже — так богато? — кликнула перестрашена Аста.

— Коли б я міг їх вже завтра мати, міг би зараз починати, не маю бо много часу до страченя, терплю пекольні муки з обави, щоб хто другий мене не перебіг!

Аста спустила очи в долину.

— Буду старати ся. Мушу видумати яку брехню, ніщо инше не поможе. Прийди завтра вечером в тім самім часі, може вдасть ся мені до тої пори дещо зібрати. Колиб я всіх гроший нараз зажадала від ґрафа, він би здивував ся і міг би відмовити, отже мушу попродати свої дорогоцінности — з того також одержу якусь частину.

На її лици відбило ся змучене. Гіркий, незмірний біль стиснув її серце, прочутє говорило, що він лише по гроші прийшов до ньої.

А коли він її лице покривав частими поцілуями, гірка сльоза розчарованя поплила долів по її личку.

— — — — — — — — — — — —

Другої днини рано сидів ґраф Солмсберґ в прикрім настрою, в свойому кабінеті, тримаючи зранену ногу на

стільчику. Виглядав досить згриженим, черти лиця видовжили ся, лице сильно поблїдло.

Хтось застукав в двері — ґраф з гнївом підняв голову, але коли двері отворили ся і він побачив входячу до кімнати Асту, то аж крикнув з радости.

— Остаточно, моя дорогенька, прийшлась до мене! — кликнув, витягаючи руки до ньої.

Аста хотїла підбігчи до нього — але нараз поблїдла сильно і через хвилю борола ся з обридженєм, яке переняло її на самий вид ґрафа.

Опанувала себе, усміхнула ся і витягнула руки до нього.

— Що тобі є, Асто — кликнув перестрашений ґраф. — Даруй, менї не можу встати; ходи, сїдай тут, коло мене!

Майже присилувала себе сїсти, а він пристрасно притягнув її до себе.

— Асто — сказав ,цїлуючи її — я ждав на тебе з великою тугою, нещастє з ногою прикувало мене до сьої кімнати. Але тепер, моя найдорозша, вже скоро будемо щасливі — тепер вже нїщо не стоїть нам на перешкодї, тепер буду мати тебе все при собі, як свою любу, дорогу жіночку.

Вона жахнула ся, мов перед тяжким ударом. Перестрашений ґраф нахилив ся вперед і поглянув в її несупокійні, прекрасні очи, які тепер, мов в безпритомности, глядїли в якусь чорну безодню.

— Нїчого, я цїлком здорова, — сказала виминаючо. — А зрештою — маю ще много клопотів!

— Клопоти? Що стало ся, Асто, знаєш як менї прикро бачити зморщки на твойому чолї! Моя люба жіночка не повинна знати нїяких клопотів. Скажи, що тобі долягає?

Аста відвернула очи і сказала:

— Мій Боже — ти для мене все так добрий, що я аж встидаю ся признавати перед тобою. Менї потреба було далеко більше гроший, чим ти міг би сподївати ся а ще й давнїйші довги менї докучали! — Одним словом, маю довги і через них я сьогодня слаба і нещасна!

Ґраф розсміяв ся голосно.

— Отже-ж тут є причина твойого смутку, моя люба? Ха, ха, ха, коли нема в тебе більше нїяких клопотів, то сим дуже легко зарадити. Будуча ґрафиня Солмсберґ не повинна собі псувати гумору такими дурницями.

Кілько тобі треба, Асто?

Підскакуючи наближив ся до бюрка, висунув скриночку і виймив портфель.

Аста не піднесла очий на нього, її лице смертельно зблїдло.

— Вісїм тисячів золотих — сказала придавленим голосом.

Ґраф глянув здивовано, висота бажаних гроший застановила його. Він завсїгди старав ся о се, щоб її нїчого не бракувало, і давав до її розпорядимости досить поважні суми гроша, так що могла по княжому за них жити. Нинїшне бажанє здивувало його немало, але його чемність супроти ньої та сильна любов не дали сказати нї одного слова спротиву.

Скоро виймив бажану скількість банкнотів і подав їх з усмішкою, підчас коли очима прямо пожирав сю красну женщину.

— Дякую тобі, Еґон — сказала, хоч сї слова не мало зусиль її коштували. Він притягнув її напрасно до себе і почав лице покривати горячими поцїлуями.

Легкий дрощ пройшов по її тїлї, і вона легенько вивинула ся з його рук — нїколи ще дотепер не відчувала такого пониженя себе, як сьогодня.

— Мушу сейчас вертати домів, Еґон, нїхто не повинен мене ще бачити у тебе! Тому я казала привести себе сюди не головним а бічним входом!

Ґраф ображений перехилив ся взад — його лице захмарило ся,

— Так, се ти лиш по гроші прийшла до мене, Асто? Не маєш нї одного сердечного слївця для мене? — кликнув з докором. — Знаєш, що я мав припадок з ногою, а ще нї разу ти мене про се не спитала!

— Даруй менї, Еґон — сказала Аста, гейби зі сну пробудивши ся — я бачу, що немало прикрости тобі я нанесла, але — чую ся так хорою, що майже не тямлю себе. Якже-ж почуваєш себе, чи ще дуже болить нога?

Ґраф стежив її несупокійним поглядом. Її голос і спосіб говореня були зовсїм відмінні від звичайного, в її очах була бездонна пустка, так мов би всяка думка зовсїм її відбігла.

— Від часу до часу ломить мене сильно — сказав —

до того ще несупокій з похороном — але се вже проминуло.

Вона знова задрожала; боязливим поглядом зазріла його супокійне, холодне лице і зимний дрощ пройшов скрізь по її тілї.

— Як же се стало ся, що вона так нагло померла? — поспитала майже несвідомо.

Побачила як його лице покрила смертельна блїдість. Похмурим поглядом обняв її знагла, опісля же скоро звернув очи в бік.

— Чи-ж я не говорив вже тобі? Улягла тифній горячці, хороба пожерла її скоро — відказав з поспіхом.

Аста через хвилю слїдчим поглядом впила ся в нього, немов бажала вглянути в глубину його душі — опісля скоро підняла ся. Мов за напасть, кинула йому ще кілька слів потїхи з причини нещастя, потім же скоро відійшла, відчуваючи, що дивне її поведенє починає його гнївити, а однак не могла инакше зробити, бо прямо мусїла себе насилувати за кождим разом, коли хотїла сказати яке сердечнїйше слово.

Доперва на дворі лекше відітхнула. Коли вернула домів, і увійшла у свою кімнату, зараз якийсь ґраф Равднїц сказав покоївцї зголосити свій прихід. Оглядаючи картку з іменем, крутила головою — думала хтоб се міг бути, нїколи ще їй не доводило ся чути такого імени.

Коротко лиш застановивши ся, приказала покоївцї впустити незнакомого.

Тільки він переступив поріг і замкнув двері за собою, Аста відступила з легким окликом. Широко отвореними очима дивила ся на елеґантно убраного пана, що станув проти ньої. Чи се бути може — чи-ж би то справдї Олесь був її гостем?

— Ха, ха, ха, — Асто — так довго мусиш менї приглядати ся, щоб мене пізнати? — засміяв ся гість весело. — Річ природна, що се я, твій Олесь, тїлом і кістками.

Як обідранець не міг я зайти до тебе, для будучої ґрафинї Солмсберґ все мушу мати пошану, тому послїдні гроші я посвятив, щоб собі надати можливо приличний вигляд!

З тихою радістю кинула ся Аста йому на шию.

Він повів несупокійним поглядом.

— Що-ж, Асто, маєш гроші?

— Так, Лесю, але знай, що ніколи ще не прийшло мені так тяжко з ним говорити як сьогодня.

Її грудь підняла ся скоро від спазматичного плачу, але за те в очах Олександра малювала ся дика радість.

— Ох, ти ще дуже дурненька — сказав примилюючись — що тебе обходить старцун? Ще лиш не довгий час будеш його водити за ніс, а тоді заберемо ся обоє а оставимо старого дурня самого з його розпукою.

Радій, тепер маємо гроші — тепер мій плян мусить ся удати!

Притиснув її сильно до своєї груди, а вона — вона була щасливою, нічого бо не хотіла більше, як лиш його — дитина вуличної співачки чула ся бідною посеред богацтва — зате богатою його любовю!

РОЗДІЛ XII.

В СІТЯХ ОБЛУДИ.

Чотирнайцять днів проминуло від коли Єлена стала княжною Нелідов. Подивляючо скоро вона зрозуміла відносини, в яких знайшла ся і приноровила ся до них, і не лише прислуга але й самий князь мусів улягати її волї.

Все, про що подумала, чого забажала, уміла знаменито довести до кінця .Кров циркївки обурювала ся на тісні рами, в які замикало її нове становиско, бажала волї, свободи рухів.

Хоч князь сильно опирав ся, то Єлена остаточно таки упросила його, що дав її двох чистої крови коників, котрими часто по кілька годин в шаленім бігу вганяла скрізь по полях.

Хоч як уважала на себе, то все-ж таки нераз вирвало ся її прикре слово, нечуване дотепер в палаті князя, або тріскала палцями, до чого навикла колись, коли їй з трудом приходило ся дещо виконати.

Тоді князь здрігав ся з прикрости і сейчас старав ся те все справляти...

Несподівана поява княжни викликала немале замішанє серед аристократії. Звичайно супокійний дім князя, тепер все був повний гостий, кождий хотів побачити одиноку дочку і будучу властительку величезних маєтків старого князя, про котру ріжні дивачні оповіданя кругом ходили.

Єлена тим ні троха не журила ся. Вона почувала ся бути певною на своїм високім становищі, всім верховодила, мовби літа цілі в княжім домі перевела.

Князя уміла собі все з'єднати. Хотяй де-чим його розгнївила, то так довго примилювала ся до його, аж він знова усміхнув ся і остаточно був дальше ньою цілковито занятим.

З часом навикла до богацьких витребеньок, а коли вже перестали бути для ньої новиною, зникло також принадливе захоплене ними.

Опісля вже зчаста приходили хвилї, що дочка князя цілими годинами вистоювала у вікні, вдивляючи ся з тугою у безконечну даль.

Думками переносила ся в минувшість. Тужила за веселими жартами других цирковців, за оплесками публики і за кочуючим житєм, яке передом провадила, а котре було так богате в ріжні зміни.

Перед ньою виринало тодї смагляве мужеське лице, бачила його палячий погляд, що змушував її серце бити міцнїйше.

Княжу гідність і все, що з ньою було звязане, віддала би за дрібочку його любови. Се одно найбільше її гризло — затроювало достатками опливаюче житє. — Вона страждала, що не могла бачити того, що полюбила цілою пристрастю своєї непогамованої природи.

Одної днини сиділа в сальонї побіч свойого батька і нервово перекидала картки прекрасно оправлених книжок, які князь спровадив для доповненя лиш поверховного її образованя. Однак княжну — як се видно було — сї книжки не дуже то займали; позїхнувши, відсунула їх на бік і стала тихонько приспівувати собі.

Увійшов льокай і подав князеви на срібній мисочцї карточку. Князь, глянувши на карточку, зірвав ся з окликом здивованя.

— Що я бачу — чи можу вірити моїм очам? — Ми вважали його за помершого, від довгих бо літ нічого не

чули про нього, а тепер він так нагло вернув ся до вітчини?!

— Завести того добродія до салї принять — за хвилю увійду також.

Коли льокай вийшов, князь подав дочцї карточку.

— Приїхав мій братанок, князь Ерик Нелїдов. Він одинокий син мойого помершого молодшого брата. Перед роками він виїхав за границю і від того часу не було про нього нїякої вістки; ми були переконані, що він не жиє!

Князь вийшов, щоб повитати свойого братанка. Єлена глянула уважно на його лице, а опісля з'їдлива насмішка появила ся на її устах.

— Колиб сей молодий князь знав, що я за одна, що дійсно він є одиноким наслїдником стриєвого майна — ха, ха, ха!

Спинилась і боязливо оглянула ся чи хто непокликаний не почув її слів

Тимчасом князь увійшов до салї принять, де молодий чоловік, гарно, без закиду, прибраний, вибіг напроти нього з радісним повитанєм: Мій дорогий стрию!

— Ерик — чи се ти дійсно, — воскрес? Мій Боже, як же ти змінив ся — майже не до пізнаня! — кликнув князь стискаючи братанка.

— Вірю, стрию! — засміяв ся молодий чоловік — судьба кидала мною немилосерно на всї сторони, і на жаль, скажу тобі, вертаю вже не тим самим, що був колись. Гіро свої подорожі і пригоди розповім тобі колись пізнїйше, а тепер тїшу ся найбільше тим, що я вже тут і остаточно знайду супокій!

— Давно як ти прибув?

— Нї, доперва вчера вечером приїхав я і, розумієть ся, до тебе першого вибрав ся у відвідини. Знаменито виглядаєш — майже не слїдно на тобі зубів часу!

— Ох, ох — так дуже добре воно не є — відказав вдоволено князь — я вже постарів ся і посивів!

Молодий князь виймив з кишенї стару фотоґрафію і з радістю підняв до очий старого.

— Видиш, навіть твій образ мав я все при собі! — сказав усміхаючись, підчас коли князь зі здивованєм оглядав фотоґрафію, представляючу його в самім розцвітї його лїт.

Оба заняли ся живо розмовою. Молодий чоловік мусїв оповідати про свої подорожі і пригоди, підчас чого стрий

приглядав ся йому з великим здивованєм і з утаєним подивом. Дивна річ — не міг відкрити в ньому родинних чертів. — Як се час може змінити вираз лиця, давнійше був він цілком подібний до свойого батька, а тепер...

Коли старий князь розповідав братанкови як в міжчасї казав заряджувати його посілостями, сей кликнув радісно:

— Ах, ти будеш здивований, дорогий стрию, доперва тодї, коли побачиш скарби, які я зібрав в часї своїх подорожий. За кілька днїв, сподїю ся, прийдуть мої куфри, тодї покажу тобі всякі окази — якими то прикрашу свою хату.

Князь нагло змінив ся, в його поведеню слїдний був якийсь несупокій.

— Мушу тобі сказати одну новину, яка немало тебе здивує! — промовив з отяганєм стрий. — Не мешкаю вже тепер самий — моя дочка є при менї...

Почувши се молодий чоловік сильно поблїд і з трудом тяжким вдало ся йому укрити своє невдоволенє.

— Твоя дочка? Ради Бога, дотепер я не знав, що в тебе є...

— Так, так, — перервав князь — те саме є зі всїми моїми знакомими, котрим до недавна я нїщо нїколи не згадав про свою дочку. Перед послїдним своїм оженком — я був оженив ся з молодою вдовою, однак зі взглядів фамілїйних тримав се в тайнї і тепер доперва я зміг отворити своїй дочцї двері палати її батька!

— Ах, щиро ґратулюю, дорогий стрию!—кликнув молодий князь, силуючи себе до усміху.

Потім подали ся оба до кімнати Єлени. Молода женщина підняла ся недбало і звернула свої прозирливі очи на входячого.

— Се, дорогий мій Ерику, є дочка моя, Єлена! — сказав князь, впроваджуючи молодого гостя. — Сподїю ся, що вскорі будете щирими приятелями!

Що-ж се стало ся? Що за дивна зміна зайшла враз на лици князя?

На вид дївчини він станув мов вкопаний на місци.

— Таж се цирківка Єлена — сестра Ільони! — подумав, стараючи ся скрити своє здивованє.

Князь, що саме глядів на дочку, не запримітив нїчого, але Єлену застановило легке змішанє і здивованє на лици прибувшого, погляд її блиснув несупокійно.

Тимчасом Ерик настільки вже запанував над собою, що зміг привитати кузинку, а хоч її погляд вперто слідив його, не доглянула вже більше ні дрібки здивованя.

Не могла собі пригадати, щоб колись його бачила, отже тимбільше загадочним видало ся її його поведенє.

Коли опісля Ерик опускав дім князя, просив його стрий, щоб часто до нього заглядав, що молодий чоловік, звернувшись з огнистим поглядом на Єлену, прирік зробити.

По відході братанка, князь був дуже зденервований. Глубоко задумавши ся, глядів перед себе. В його голові зродив ся плян, що чимраз більше став його занимати. І він думав про те, що дотепер Ерик певно уважав себе за одинокого наслідника його маєтків, а тепер через Єлену та надія розвіяти ся мала.

Може би їх поженити?

Ся думка його дуже вдоволила, усміхнув ся щасливо сам до себе, а опісля вдаруваним поглядом обняв Єлену.

Колиб був в силі збагнути думку свого братанка, в хвилі як він їхав домів — був би скоро залишив свій плян!

Ерик вигідно розпер ся в повозі. На лиці заграла усмішка.

— А то гарна кузиночка! — злісно процідив крізь зуби — до сто чортів — чи-ж мій плян вона малаби розбити?

До тепер мені все добре вело ся! Здобуті в Лондоні папери вилеґітимували мене тут знаменито як князя Нелідова і ніхто не мав відваги сумнівати ся в їх правдивість.

Я вже чув ся вдоволеним, що моє підприняте повело ся, завдяки десяти тисячам одержаним від Асти — коли нараз чорт поставив мені на дорозі ту Єлену!

Тепер лишають ся два виходи, щоб дійти до цїли: або мушу оженити ся з Єленою — або зірвати з ньої маску, бо, що вона не є дочкою князя, про се я переконаний.

Чи-ж не бачив я її на власні очи в цирку Леопард-ого? Сестрами Росіянками називано обі циркївки: Єлену та Ільону. Красша і молодша з них — га, га, га, — справді не хочеть ся майже вірити, як в короткім часі з циркївки можна стати княжною! Сей самий випадок, що зі мною — засміяв ся — перед кількома тижнями ще бідний, з голоду примираючий засланець а сьогодня: Їх величество, князь Ерик Нелідов!

Засміяв ся іронічно, але потім знова захмарило ся його лице.

Стережи ся мене, чорна гадино, ще, нім оженю ся з тобою, зірву найперше маску з твойого лиця і докажу ким ти є!...

Тепер вже князь Ерик бував щоденним гостем в домі стрия і невідступним товаришем облудної кузинки

Тиха надія старого князя, здавалось, була близькою здійсненя, бо також Єлена не дивила ся на Ерика неприхильним поглядом!

Одного вечера, коли стрий з братанком сиділи заняті довірочною розмовою, осмілив ся старий князь висказати своє бажанє, а Ерик на се пристав з охотою. Сказав стриєви, що дуже полюбив його дочку, просив однак, щоб покищо нікому про се не казав, навіть і Єлені, бо хоче найперше здобути серце дівчини.

Старий князь розпливав ся в щастю і в унесеню радости виявив свойому братанкови, що його дочка давнійше без його відома виступала зі старшою природною сестрою в вандрівничій цирковій трупі. Від літ стратив був всяку вістку про свою дочку і аж тепер дізнав ся про її судьбу.

Очи молодого князя блиснули радістю — отже, значить, він не помилив ся.

Коли поспитав про сестру, старий князь відповів, що Ільона давно вже виїхала в світ з якимсь цирковим штукмайстром.

Се застановило молодого чоловіка. Яка причина спонукала Єлену говорити князеви таку брехню?

Кілька тижнів тому ,ще бачив обі сестри на виступі в цирку?

В се, що мати Єлени була жінкою князя, не вірив, зрештою було се для нього байдуже, а ще менше вірив в се, що Єлена мала право звати ся дочкою князя.

Наколи — в сей спосіб товкував собі — мати Єлени перед знакомством своїм з князем була вже замужною, то Єлена, що дійсно була старшою, мусіла бути з першого подружа, а Ільона доперва з супружа з князем. Яким чином розслідити би сю тайну? Ціла його будучність від сього залежала! Колиб зміг Єлену здемаскувати, виграв би справу і маєток князя припав би йому.

Посілість, що тепер обняв як Ерик Нелідов, як скоро переконав ся, була сильно обдовжена. Брат князя, видно,

дуже зле господарив, а тому, що на господарстві довший час не було пана, кождий господарив на свою користь, тому фінанси все сходили на гірше. Мусів цілу свою увагу звернути на маєток стрия.

В часї оповіданя згадав князь про лист, який Єлена принесла йому від матері, тому Ерик постановив всїми способами стреміти до того, щоб прийти в посїдане того листа.

Припадок посприяв йому.

Одної днини, коли приїхав до кревняків, довідав ся, що вони виїхали. Увійшов до княжого парку і спостеріг отворене вікно до спальнї княжни.

В одну мить прийшла йому гадка до голови:

Розглянув ся осторожно кругом себе — а побачивши, що близько нього нема нікого — по короткім намислї, скочив через вікно до середини. Розглянув ся по кімнатї приступив до бюрка, виймив з кишенї витрих, котрий від довшого часу умисно в тій цїли носив при собі і по кількох мінутах вдало ся йому отворити бюрко.

Аж скрикнув з радости — скоро виймив щось з шуфляди і сховав у кишеню. Відтак замкнув бюрко і поспішно вийшов тою самою дорогою, що прийшов.

За яку годину княжна вернула домів і скоро увійшла до своєї кімнати. Вона була дуже роздратована, бо князь виразно дав її до пізнаня, що горячо бажає, щоб вона вийшла замуж за князя Ерика.

Дала йому виминаючу відповідь — але була обурена тим примусом, бо її серце не було вже свобідним, віддала його Робертови, мимо того, що він ньою погордив.

В сильнім обуреню станула перед бюрком, борючи ся з бурливими чувствами її серця.

Механічно всунула ключик в замок бюрка і механічно отворила шуфляду. Найперше глянула безцільно, але поволи її очи розширили ся з безмірного страху.

— Боже! — і мов обухом вдарена в голову, заточила ся — лист матері і медаліон...

РОЗДІЛ XIII.

НА СВОБОДІ.

Роберт, коли його обіймили якісь рамена, стояв через хвилю мов задеревілий, потім задрожав під впливом горячого віддиху, що ударив його в лице, і шарпнув ся, хотячи освободити ся.

— Роберт, ходи скоро зі мною — я прийшла, щоб тебе освободити! — продзвенів дівочий голос.

Сей голос — нема сумніву — се вона!

— Льолю — се ти? — сказав він не довіряючи сам собі.

— Так, Роберт — се я тебе відшукала! — кликнула радісно, приглушеним голосом, тулячи ся до його грудий.

Припадок завів мене на твій слід. В місті я здибала ґрафського камердинера, з котрим, як знаєш, я знакома вже від довшого часу. Видно, мусів троха собі підпити, бо хитро підсміхуючи ся почав оповідати мені про пташка, що тримають його в замковій клітці, а я зразу доміркувала ся, що він тебе має на думці, що ґраф замкнув тут тебе й Ураку. Скоро лиш почало темніти, я прийшла сюди, двері не були замкнені на ключ, лиш заставлені двома зелізними штабами — так я й дістала ся до середини.

Ходи, Роберт, мусимо поспішати, бо кожда хвиля отяганя може принести небезпеку — де є Урака?

Хтось застогнав на землї. Блюм скоро оглянув ся — ще не міг поняти того, що мав бути вільним — перед хвилею віддавав ся ще безнадійній розпуці.

— Льолю, ради Бога — сей голод і спрагу не видержу довше — ратуй нас, бо погинемо! — вистогнала стара циганка.

Се привернуло йому свідомість. Похилив ся скоро, почав шукати руками, аж знайшов лежачу на землї Ураку і підняв до гори.

За хвилю біг вже з тягаром до дверий.

— Ходи, Льолю, за нами — кликнув. Нїм ще однак дійшов до дверий, ноги під ним задрожали, він зі стогоном

опер ся о стіну, пускаючи Ураку на землю. Голод до сього степеня позбавив його сил, що його рамена не були в силї понести тягару.

Голос розпуки добув ся з його грудий. Льоля прискочила до нього.

— Роберт, що тобі є — ходи, спішім ся — небезпека велика.

— Не можу — сказав тихим голосом — четвертий день ми нічого в губах не мали.

— Великий Боже — се страшне! — крикнула. Потім сягнула в кишеню і виймила з ньої фляшочку.

— Напий ся, Роберте, се зміцнить тебе! — сказала. Блюм напрасно вхопив фляшку і приложив до губів, а коли пив, Урака й собі витягнула дрожачу руку.

— Ах, дай і менї, бо згину — простогнала тихим голосом, а Роберт мусїв силою вирвати фляшку з її рук, так захланно стала пити горівку.

По тїлї Роберта пройшла огниста струя. Відтак, немов який чудотворний напій вернув йому втрачену силу, похилив ся і взяв стару циганку на плечі Певним вже кроком звернув ся до дверий, а коли повіяло на нього свіже повітре, його ослаблене зразу зникло.

— Вільний, вільний! — тїшив ся в души, веселим поглядом витаючи зірками засїяне небо.

Льоля хотїла вже також вийти за ними, коли почула якийсь тихий голос поза собою. Відвернула ся і стрівоженим поглядом повела кругом по келїї, в котрій Роберт і Урака перенесли такі страшні муки. Погляд її спинив ся на отворі в підлозї. Через мале закратоване віконце з гори вховзнув ся до келїї жмут лагідних промінїв місяця і розігнав вязничну пітьму.

Льоля задрожала з перестраху. Якась людина рушала ся в долїшній келїї. Хотїла втїкати, та не могла порушитись.

Тепер її погляд впав на вузкі сходи. Кров застигла в її жилах...

— Великий Боже, що се там є — там в тій ямі?

А постать та посувала ся вперед, — степень за степенем на чвораках підносила ся вгору — тепер — застогнала — Боже милосерний — очи її не обдурили — була се дрожача, висохла женщина — очи в глуб запалі, синьо-блїда твар — підняла ся в гору і благаючо витягнула руки до Льолї.

Чародійна рожа і перстень
ЗАЙМАЮЧЕ ОПОВІДАНЄ ІЗ „ТИСЯЧ І ОДНОЇ НОЧІ"
— Ціна 25 центів. —

ПАН ТВАРДОВСЬКИЙ

або

ЯК ПОЛЬСЬКИЙ ШЛЯХТИЧ ЗАПИСАВ ДУШУ ЧОРТОВИ.

ОПОВІДАНЄ ПРО СЛАВНОГО ЧОРНОКНИЖНИКА
ІЗ XVI ВІКУ.

Ціна 35ц.

ВЖЕ ВИЙШОВ З ДРУКУ

УКРАЇНСЬКИЙ БУКВАР

Папір сніжно-білий, окладинка прикрашена гарним малюнком із життя дітвори.
ОДИНОКЕ ВИДАННЯ БЕЗ БЛУДІВ. — Ціна 25 цт.
Книгарням, аґентам, шкільним комітетам або учителям, що займаються продажю, спеціяльний опуст.
Замовлення висилайте до:
KNYHARNIA PASICHNIAKA
850 Main Str. Winnipeg, Man.